SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
FILOZOFICKO-PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA V OPAVĚ
INSTITUT TVŮRČÍ FOTOGRAFIE

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Anna Grzelewska - monografie

Bianka Kiełbasa

Opava 2019

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
FILOZOFICKO-PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA V OPAVĚ
INSTITUT TVŮRČÍ FOTOGRAFIE

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Anna Grzelewska - monografie

Anna Grzelewska - monography

Bianka Kiełbasa

Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Birgus
Oponent: doc. Mgr. Václav Podestát

Opava 2019

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce je prvním pokusem o přiblížení osobnosti Anny Grzelewské, která patří ke skupině významných polských fotografek současnosti. Ústředním tématem její tvorby je hledání hranic pravdy v kontextu subjektivního vnímání. Toto téma pak zpracovává skrze fotografie své dospívající dcery.
Aktuálně dostupná literatura týkající se umělkyně je poměrně málo dostupná a to především z důvodu, že fotografka není zakotvena ve fotografii z hlediska historického měřítka. Ke zpracování její osobnosti bylo tedy využito primárně elektronických zdrojů: rozhovory v časopisech, recenze výstav, internetové stránky fotografických festivalů. Dalším stěžejním zdrojem byly také rozhovory se samotnou umělkyní. Práce rovněž obsahuje výběr fotografií Anny Grzelewské.

Klíčová slova:
Anna Grzelewska, současná fotografie, dokumentární fotografie, polská fotografie, mateřství, romantické dětství, dospívání

ABSTRACT

This work is an attempt to create the first monograph of Anna Grzelewska, who is one of the most interesting female contemporary photographers in Poland. Grzelewska's artistic endeavours revolve around exploring the presence of boundaries in perception of childhood and adolescence through the medium of photography.
The available literature is scarce of mentions of the photographer, who is living and working. The key source of information include the Internet: interviews in printed and virtual magazines, exhibition reviews, photographic festivals event websites as well as personal conversations with the artist. A selection of Anna Grzelewska's photographs are also included in this work.

Key words:
Anna Grzelewska, Polish photography, documentary, contemporary photography, motherhood, romantic childhood, adolescence

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Akademický rok: **2017/2018**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Bianka KIELBASA**
Osobní číslo:	**F140416**
Studijní program:	**B8204 Filmové, televizní a fotografické umění a nová média**
Studijní obory:	**Tvůrčí fotografie**
	Tvůrčí fotografie
Název tématu:	**Anna Grzelewska - monografie**
Téma anglicky:	**Anna Grzelewska - monography**
Zadávající ústav:	**Institut tvůrčí fotografie**

Zásady pro vypracování:

Cílem této bakalářské práce je přiblížit osobnost současné polské fotografky Anny Grzelewské. Práce se týká tvorby oscilující kolem tématu intimity a její rodiny, jakož to i s jejím soukromým životem.

Barthes R., Swiato obrazu. Uwagi o Fotografii, KR, Warszawa, 1996.
Nowicki W., Dno oka. Eseje o fotografii, Czarne, Wolowiec, 2010.
Rosenblum N., Historia fotografii swiatowej, Baturo Grafis Projekt, Bielsko-Biala, 2005.
Sontag S., O fotografii, Karakter, Krakow, 2009.

Vedoucí bakalářské práce:	**prof. PhDr. Vladimír BIRGUS**
	Institut tvůrčí fotografie
Datum zadání bakalářské práce:	**20. června 2018**
Termín odevzdání bakalářské práce:	**24. dubna 2019**

prof. PhDr. Vladimír BIRGUS
vedoucí ústavu

V Opavě 20. června 2018

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně za použití literatury a pramenů uvedených v seznamu použité literatury.

Poděkování náleží

***Prof. PhDr. Vladimíru Birgusovi**, za jeho neocenitelnou trpělivost při psaní této práce, otevřenost a podporu,*

***Annie Grzelewskiej,** za otevřenost, věnovaný čas a inspiaci k napsání práce,*

***Michałowi Patyckiemu,** za wsparcie, motywację i niewzruszoną cierpliwość,*

Všem pedagogům Institutu tvůrčí fotografie, kamarádům a kamarádkám, které jsem zde našla, za jejich pomoc, inspiraci a podporu.

Souhlasím, aby tato práce byla zveřejněna v Univerzitní knihovně SU v Opavě, knihovně Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na internetových stránkách Institutu tvůrčí fotografie.

Bianka Kiełbasa, Opava, 24.04.2019

OBSAH

Úvod **8**

Anna Grzelewska **10**

Život umělkyně 10

Perspektiva fotografky 11

Žena, matka, pozorovatelka 13

Idea romantického dětství **16**

Fotografčiny umělecké projekty **17**

Spolupráce ze Zbigniewem Liberou 17

Filmové projekty a video 18

Komerční práce 19

Julia wannabe 20

Polské fotografky pracující s tematikou mateřství a dětství **24**

Marta Berens 24

Alicja Brodowicz 25

Katarzyna Hanusz-Oleksy 26

Karolina Ćwik 28

Konstancja Nowina-Konopka 29

Anna Osetek 31

Fotografčino místo v současné polské fotografie **32**

Seznam individuálních a společných výstav **36**

Jmenný rejstřík **37**

Seznam literatury **38**

Úvod

Mezi současnými polskými fotografkami pohybujících se na poli tematiky propojování těla, dospívání a intimity je Anna Grzelewska jednou z nejvíce oceňovaných a významných umělkyň v rámci tohoto fotografického zaměření. Univerzálnost a intenzita její práce nejsou však jedinými důvody výsledného závěru těchto fotografií, tím podstatným aspektem je longitudinální charakter celého projektu, do kterého zaangažovala svoji vlastní dospívající dceru Julii.

Již v počátcích zrození fotografie jako uměleckého media, děti patřily k předmětům fotografie. Mezi první fotografy, kteří vytvářeli snímky dětí, můžeme zařadit Julii Margaret Cameron (1815-1879), Charlese Lutwidge Dodgsona, známějšího pod spisovatelským pseudonymem Lewise Carrolla (1832-1898), Lewise Hinea (1874-1940) nebo Augusta Sandera (1876-1964). Jak ve své fotografické tvorbě, tak i ve vlastních teoretických pracích (vzniklých během studia na Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě), umělkyně podtrhuje význam idey romantického dětství a zároveň klade důraz na tabuizaci dětského těla v kontextu pornografie.

Zpracování výše uvedených otázek ve fotografiích Anny Grzelewské umožňuje mně jako psycholožce a umělkyni podrobněji vhlédnout do emocí a procesu introspekce fotografky. To se stalo klíčovým důvodem pro volbu tématu této bakalářské práce.

V níže uvedeném textu přibližují osobnost Anny Grzelewské ze dvou perspektiv: osobní, soukromé perspektivy - Grzelewska jako žena, matka a pozorovatelka; a také z perspektivy profesní - Grzelewska jako fotografka, realizující dlouhodobý projekt s vlastním dítětem.

V bakalářské práci byly taktéž zpracovány jiné projekty polských fotografek, které rovněž zapojují své děti jako ústřední objekty do svých realizovaných projektů.

Dále pak je věnovaná pozornost světovým umělcům, jejichž projekty se právě zaměřují na fenomén mateřství a ideu romantického dětství. Zmíněné ideji se nejvíce přibližuje projekt Anny Osetek *Zwyczajne życie* (česky: *Obyčejný život*), v rámci kterého umělkyně fotografovala každodenní život svých dětí. Její pozorování odhaluje sentiment v nejčistší podobě a sice skrze nejsladší a nejnevinnější vzpomínky z dětství.

V neposlední řadě uvádím také příklady fotografických projektů vytvořených matkami, které specificky expresivním způsobem prozkoumávají své mateřství a vztah s vlastními dětmi: např. cyklus *Learning to Swim* (česky: *Učit se plavat*) od Alicje Brodowicz, který se týká samostatnosti, dále zmiňuji projekt Katarzyny Hanusz-Oleksy s titulem *Jestem* (česky: *Jsem*) zobrazující změnu vnímání vlastního těla, a také nejbližšího

okolí po období těhotenství. Více dokumentární cyklus *Dobro narodowe* (česky: *Dobro národa*) od Karoliny Ćwik prezentuje společenská očekávání od matky, a také perspektivu vnímání esence mateřství.

Jako poslední je prezentován projekt Marty Berens *Bajka* (česky: *Pohádka*), který je ve svém jádru zaměřen na fotografickou kreaci a jehož formální prvky sdílí podobnost s projektem od Grzelewské. Berens vypráví příběh o návratu do dětství pomocí svojí čtyřleté dcery. Obdobně působí dílo *Minecraft* od Konstancje Nowiny-Konopky, kde vyobrazuje svého náctiletého syna a dovoluje mu proniknout do světa vlastního dospívání. Zajímavým aspektem je i fakt, že všechny umělkyně kromě Osetek jsou studentkami anebo již absolventkami jsou v průběhu psaní práce stále studentkami, anebo již absolventkami Institutu tvůrčí fotografie v Opavě, což může mít za následek vzájemné tvůrčí ovlivnění a to i z hlediska pedagogického vedení konkrétními osobnostmi.

Anna Grzelewska

Život umělkyně

Anna Grzelewska se narodila 14. října 1976 ve Varšavě, 12 dnů po náhlé smrti otce, který zemřel v důsledku infarktu ve věku 26 let. Od té doby se stal domov Grzelewských domovem žen, ve kterém zůstaly matka a starší sestra Kinga.
V takovém domě se Anna učila vnímat svět, dospívala a rozvíjela se. Neexistuje mnoho fotografií z dětství fotografky – jak sama říká, nebyl nikdo, kdo by je pořídil.

Umělkyně v mnoha rozhovorech vzpomíná na důležitý vliv „dívčí“ výchovy na vlastní percepci. V období adolescenci, což je hlavním předmětem jejího více než desetiletého fotografického projektu. Výchova v domě plném žen měla jistě významný dopad na psychiku Grzelewské.
„*Na období svých náctiletých let vzpomínám těžce a s velkým smutkem. Myslela jsem, že jsem divným tvorem, kterému nikdo nerozumí, protože nespadá do žádné škatulky. Nerozuměla jsem sama sobě. Zdálo se mi, že všichni na světě jsou normální, jenom se mnou je něco špatně. Tížil mě strašný pocit osamocení. I když mi*

fotografie z privátního archivu Anny Grzelewské

bylo několik lidí na blízku, necítila jejich podporu a pochopení. Pamatuju si spíš smutné chvíle než jiné okamžiky. Nevěděla jsem, proč se tak vlastně cítím.“[1] vzpomíná Grzelewska.

Přecitlivělost, se kterou se musela smířit během dospívání, působila na v ní narůstající potřebu zlepšit nebo také zachránit svět.

Už na základní škole se náctiletá Ania velmi zajímala o literaturu spojenou s druhou světovou válkou a tak se rozhodla, že by chtěla být blízko odehrávajících se důležitých historických okamžiků. Napadlo ji, že by se mohla stát válečnou fotografkou. Jak umělkyně sama vzpomíná, s velkým zájmem sledovala průběh války v Jugoslávii a uvědomovala si, že není schopna nečinně sedět a neovlivňovat další vývoj situace. Snila o tom, aby její fotografie byly důkazem nesmyslnosti, krutosti a nelidskosti války, a aby ovlivnily datum ukončení konfliktu. Ambiciózní plány ji přivedly k studiu spojeného s člověkem a jeho společenským prostředím: své první zájmy spojila se studiem kulturní antropologie a pedagogiky. Až později se rozhodla začít umělecké studium, nejprve se zaměřila na dokument ve Škole Andrzeje Wajdy, a až následujícím krokem byla Slezská univerzita v Opavě, kde na Institutu tvůrčí fotografie obhájila postupně bakalářský i magisterský titul. V současnosti pracuje na výzkumném záměru svého doktorského studia.

Perspektiva fotografky

Již ve věku 15 let se Anna rozhodla, že hlavním okruhem jejího zájmu a tvorby bude válečná fotografie. Obzvlášť ji zajímal konflikt v Čečensku a do konce měla v plánu tam i jet, ale nedokázala tohoto cíle dosáhnout, jelikož se jí narodila dcera Julie. V průběhu prvních studií začala fotografovat teprve po maturitě a brzy poté se seznámila se svým budoucím manželem, s hercem Cezarym Kosinským. Grzelewska vzpomíná, že se poznali 26. srpna v hospodě Marcinek na ulici Podwale, kde trávila večer s kamarádkou a kde Cezary slavil narozeniny kamaráda.

Umělkyně nejprve záměrně nechtěla studovat na fotografické škole. Byla totiž přesvědčena, že technické záležitosti se může naučit sama, a navíc sdílela názor, že fotografie jako médium se zrodila z amatérských zájmů. Grzelewska si vzpomíná, že

[1] Stelmach, Monika: Dorastanie jest bolesne, dużo w nim niezrozumienia siebie i świata - wywiad z Anną Grzelewską, Wysokie Obcasy, online - http://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/1,53662,20700348,dorastanie-jest-bolesne-duzo-w-nim-nierozumienia-siebie-i-swiata.html (dostup: 12.04.2019)

přístup její matky k výběru studijního oboru byl racionální a pragmatický zejména kvůli obavám způsobeným nedostatkem stability v souvislosti s uměleckou prací. Fotografce záleželo na tom, aby studovala humanitní obor.

K radosti své matky se rozhodla pro pedagogiku, aby se mohla o rok později zapsat na druhá studia v oboru kulturní antropologie na Varšavské univerzitě. Začala také studovat Evropskou školu fotografie (nyní Akademie fotografie ve Varšavě), ale již po měsíci si tento nápad rozmyslela a za ušetřené peníze si pořídila první aparát značky Mamiya. Grzelewska strávila v následujících třech letech bezpočet hodin poznáváním technické stránky fotografie v temné komoře Franka Toczyńského ve varšavském klubu Stodoła. Neomezený přístup k temné komoře jí poskytl solidní technickou přípravu, i když, jak sama říká, více se zajímala o to, co nacházela na svých fotografiích než o objevování technických možností fotografování. Vystudovala proto kulturní antropologii na Varšavské univerzitě, studovala dále pak pedagogiku a poté dokumentární film na Wajdově škole. Mezitím přišla na svět Julia. Od jejího narození umělkyně fotografovala čistě dokumentárním způsobem pro potřeby rodinného alba. Jak sama vzpomíná, v té době cítila, že uvízla na mrtvém bodě a rozhodla se tedy nakonec zkusit štěstí na Institutu tvůrčí fotografie v Opavě. Grzelewska byla příjemně překvapena, že její práce složené z osobních fotografií dokumentujících vývoj vlastního dítěte získaly novou perspektivu po jejich předložení na přijímacích zkouškách.

fotografie z privátního archivu Anny Grzelewské

Posléze pochopila, že se jedná o univerzální téma, které stojí za to rozvíjet. Vzhledem k příznivým recenzím od pedagogů se Grzelewska rozhodla pokračovat ve fotografování Julie během dospívání, a tak definovala hlavní proud svého téměř desetiletého uměleckého vývoje.
„*Velmi důležité pro mě byl fakt, že škola je v Česku, protože mi to umožnilo změnit kontext a nasát odlišnou identitu – do té doby jsem vždy byla prostě manželkou Cezaryho – toho známého herce. Doposud jsem tomu nevěnovala pozornost, ale skutečnost, že můj manžel nebyl v Česku známý, mi umožnila rozvíjet se samostatně jako umělkyně*," říká Grzelewska.

Žena, matka, pozorovatelka

Anna byla vždy obklopena kulturou a uměním a díky tomu vytvořila určité umělecké zázemí pro své děti společně se svým manželem Cezarym Kosińskim, jehož profesí je herectví. „*Můj způsob vnímání reality má mnoho společného s divadlem. Skutečnost, že jsem pozorně sledovala Czarkovu práci, když jsem u něj dělala spoustu fotografií, měla klíčový vliv na to, jak pracuji teď. Jak fotografie, které dělám, tak i divadlo, které mám v oblibě, se týkají hledání jakési pravdy. Ať už je to jeviště nebo můj dům, je to jen kulisní změna. Proces budování historie je stejný*." Umělkyně se ptá: „*Proč věříme některým obrazům, proč nás dojímají a jak tyto pocity u diváka vyvolávají?*", dále dodává: „*Proč věříme ve svět prezentovaný na jevišti, proč nás dojímá?*"

Fot. Anna Grzelewska, z cyklu *Julia wannabe*

V její tvorbě je důležitým aspektem, že umělkyně balancuje na tenké hranici mezi fikcí a realitou. Tím, že Grzelewska vlastní vzpomínky zachycuje prostřednictvím fotografie,

jim dává osobní tón nejen skrze prezentaci skutečné situace, ale také využívá specifických filtrů vlastní perspektivy, které vznikly jako důsledek sledování filmů, čtení knih a zhlédnutí jiných uměleckých děl jako například obrazů. Můžeme tedy říci, že její práce je prostoupena subjektivním přístupem s velkou dávku univerzalismu.

Proč médium fotografie a fotoaparát fungovaly nejvhodněji jako katalyzátor pro zpracování vzpomínek z dětství? Umělkyně, která si je vědomá psychologických mechanismů převodu určitých vlastností, zpracovává dětství prostřednictvím fotoaparátu a tento způsob je bezpečnou cestou, jak se dívat na vzpomínky ze života dítěte, pochopit jeho emoce a vyrovnat se s nimi.

„P*ozorování procesu dospívaní mého dítěte ve mně vyvolalo mnoho vzpomínek z vlastního dětství. Vidím stejné emoce a problémy, které jsem měla v jeho věku. Je to nebezpečný mechanismus, který umožňuje předání svých obav a traumat vašemu dítěti. Instinktivně jsem cítila, že fotografie je opět bezpečnou formou přežití mého dětství. Bezpečnou, protože to nedělám ve skutečnosti, ale díky fotkám. Zároveň nevytváří rekonstrukci specifických okamžiku z minulosti, což by bylo poněkud obtížné, protože Julka je jiná, vyrůstá v jiné době. Zaměřuji se na emoce spojené s pubertou.*“ říká fotografka.

Kvůli negativní zkušenosti ostatních umělců s tímto tématem, Grzelewska přiznává, že dlouho přemýšlela, jestli fotografie její dcery spatří světlo světa a budou vystaveny. „*Jsem zodpovědná za to, co ukážu, protože je to dítě. Když jsem fotografovala Julii, pořád jsem přemýšlela o tom, co si můžu dovolit. Největší obtíží nebylo ani tak fotografování, ale spíše zveřejnění našeho intimního světa. Paradoxně by bylo v mnoha ohledech snazší ukázat válečné obrazy než osobní portréty vašeho dítěte*.“

Anna vystavovala sérii *Julia wannabe* v mnoha evropských zemích i mimo ně. Než tyto fotografie měly premiéru v Polsku během Fotofestiwalu v Lodži v roce 2015, Julie pop-

Fot. Anna Grzelewska, z cyklu *Julia wannabe*

rvé mohla shlédnout cyklus jako celek a podle autorky se dokonce začala s projektem ztotožňovat. Rozhodně ji překvapilo vřelé přijetí a zájem diváků, se kterými se v Lodži setkala.
Aktuálně probíhají přípravné práce na knižní podobě projektu *Julia wannabe*.

Fot. Anna Grzelewska, z cyklu *Julia wannabe*

Ačkoli Grzelewska se ve fotografii vždy soustředila na téma dětství (jak u dcery, tak i u syna Kostka), je přesvědčena, že snímky svého syna nepřetvoří ve fotografický projekt. Fotografka vnímá dospívání syna naprosto odlišně, více otevřeně. Vysvětluje to nedostatkem mužského vzoru, který v jejich domově chyběl. Není schopna srovnat dětství syna s jejími vlastními vzpomínkami. Vnímá jeho dětská léta jako čistý list papíru – přijímá všechno takové jaké je i s menší obavou, že přijdou těžké chvíle, kterými Kostek bude procházet během puberty.

Zároveň se v průběhu projektu Julia wannabe u Grzelewské utlumily její vášně a touhy po válečné fotografii a to především kvůli změnám v působení samotné fotografie v konfliktech. Umělkyně se neustále zajímá o lidský faktor tragédie v životě po válce - přemýšlí o přestavbě každodenního života po nepochybně ohromně náročných zkušenostech lidí postižených ozbrojeným konfliktem. Je si však vědoma toho, že úplný obraz situace a hloubka emocí doprovázejících události může být prožívána pouze z pozice účastníka a svědka událostí, a proto se profesionálně a umělecky rozhodla zůstat v oblastech, které jsou jí blízké a známé.

Idea romantického dětství

Dětská fotografie, obzvlášť ta více kontroverzní, má v sobě nejednoznačné symboly nebo nahotu, která současně vyvolává obavy. S tímto problémem se Anna Grzelewska smířila několikrát pří různých publikacích a na výstavách fotografií své nezletilé dcery. Proto ve své práci analyzuje percepční změny ve vnímání nahoty dětí v obrazech i ve fotografiích, které jsou neoddělitelné od ideje romantického dětství.[2] Jejím hlavním bodem byla přirozená nevinnost dětí. Navíc dětství a jeho spojitosti opětovně vedou k „morální panice“[3], která dál přispívá k tabuizaci nahoty jako takové. Po důkladném zpracováním tématu umělkyně uvedu jednotlivé úryvky její diplomové práce, které se týkají idealizace dětství:

“Tato koncepce pocházející z 18. a 19. století existuje všudypřítomně napříč vizuální kulturou Evropy a Ameriky. Jakékoliv narušení vzorce vzbuzuje kontroverzi, často vyvolává odpor a neshody. Ač se zdá, že takový pohled na dětství má málo společného s perspektivou dítěte a jeho zkušeností (neboť dítě je sexuální bytost a vývoj jeho sexuality začíná od nemluvněte), je spíše projekcí dospělých a odrazem jejich vnímání dítěte. To jistým způsobem „umožňuje“ ukázat dětskou nahotu. Dítě je přirozeně nevinné, není sexuální, a tím na jeho nahotě není nic zlého.”

[2] Higonnet A., Pictures of Innocence: The History and Crisis of Ideal Childhood, Thames and Hudson, London 1998, s.10

[3] Nijakowski L. Pornografia. Historia, znaczenie, gatunki, Iskry, Warszawa 2010.

Fotografčiny umělecké projekty

Během let své kariéry Anna Grzelewska pracovala nejen jako fotografka, ale v rámci svých komerčních projektů mimo jiné dokumentovala práci varšavského divadla Teatr Rozmaitości, ale také mnoho let spolupracovala s výtvarným umělcem Zbigniewem Liberou. Realizovala také filmové projekty a videa. Autorka tvrdí, že výběr projektů, které realizuje, je obvykle diktován intuitivně a je v souladu s jejími názory a angažovaností v sociálních a feministických aktivitách v Polsku.

Nejdůležitějším z jejích vlastních projektů je více než desetiletý cyklus *Julia wannabe,* který je popsán později v další části práce.

Fot. Anna Grzelewska, Autoportrét

Spolupráce ze Zbigniewem Liberou

Spolupráce Grzelewské s polským umělcem a performerem Zbigniewem Liberou začala při práci na jeho projektu *Wyjście ludzi z miast* (česky: *Lidi opouští města*) pro Muzeum moderního umění v roce 2010, kdy Grzelewska nahradila Agatu Nowickou, která se touto produkcí zabývala dříve. Umělkyně pracovala s Liberou asi 7 let. Říká, že

Libera byl iniciátorem fotografie a Grzelewska se starala o celistvost produkce a o její provedení. Fotografka hovoří o skvělé ideologické a umělecké shodě s Liberou, která nepochybně umožnila dlouhodobou plodnou spolupráci a přátelství.
Fotografie s názvem *Poustevník* vznikla jako součást projektu *Marzenie* (česky: *Sen*) realizovaného Institutem fotografie Fort, v rámci něhož byl Libera dotázán, kdo by ho měl fotografovat, a on si ze všech možných fotografů vybral právě Grzelewskou. Realizace tohoto projektu umožnila výměnu rolí: tentokrát je Grzelewska iniciátorem fotografie a Libera při realizaci spolupracuje.
Umělkyně nakonec zakončila stálou spolupráci s Liberou v roce 2018, a i když s ním stále konzultuje své projekty, získala tím více času na realizaci vlastních projektů.

Fot. Anna Grzelewska, *Poustevník*, 2017

Filmové projekty a video

Zájmy Grzelewské vždy oscilovaly okolo filmu. Školu Andrzeje Wajdy začala s myšlenkou natáčení filmů, přičemž se zejména zajímala o ty dokumentární. Tvrdí, že se v ní mnohé naučila a považuje toto období za velmi intenzivní z hlediska množství práce. Naposledy se jí podařilo natočit film s názvem *Powstanie w bluzce w kwiatki* (česky: *Povstání v květované halence*) ve spolupráci s Nadací Feminoteka. Ve filmu se

umělkyně zaměřila na každodenní situace, s nimiž se setkávaly mladé dívky ve Varšavě během války – o čem přemýšlely, jak se oblékaly, jak vypadala jejich hygiena a na další věci, které jsou obvykle v hrdinských příbězích opomíjeny. S Nadací Feminoteka, která od roku 2001 působila jako největší feministický zpravodajský servis a knihkupectví, a od roku 2005 jako nadace, spolupracovala Grzelewska také na projektu *Work & Care,* který se zabýval spojením role matky s profesním úspěchem a dal prostor vyjádřit se ženám, kterým se daří tyto dva aspekty denně kombinovat.
K nejnovějším realizacím umělkyně patří spolupráce s Katarzynou Kalwat v rámci jejího performativního projektu kombinujícího divadlo a video s názvem *Maria Klassenberg. Extáze* v Centru moderního umění Zamek Ujazdowski ve Varšavě. Kalwat vytvořila postavu neexistující uznávané umělkyně Marie Klassenberg, jejíž dcera je traumatizována v rámci obtížného vztahu se svou matkou-umělkyní. Grzelewska vytvořila video, které bylo poslední částí projektu.
Ve spolupráci s divadlem Teart Rozmaitości ve Varšavě umělkyně také realizovala dokumentární fotografie a rovněž video ze zákulisí nazvané *Za scénou* z práce nad hrou Grzegorze Jarzyny *Macbeth*.

Komerční práce

Grzelewska se běžně dobrovolně podílí na společensky angažovaných projektech, do kterých ji zvou i jiní umělci, avšak komerčně nejraději tvoří portrétní fotografie. Baví ji dostávat se do neznámého prostředí a fotografovat lidi, kteří jsou pro ni důležití.
Autorka byla pozvána k fotografické spolupráci s Natálií Malek, která v roce 2018 vydala svou knihu básní *Kord*. Byla to umělecká a komerční realizace, pro kterou básnířku vizuálně inspirovaly fotografie vytvořené

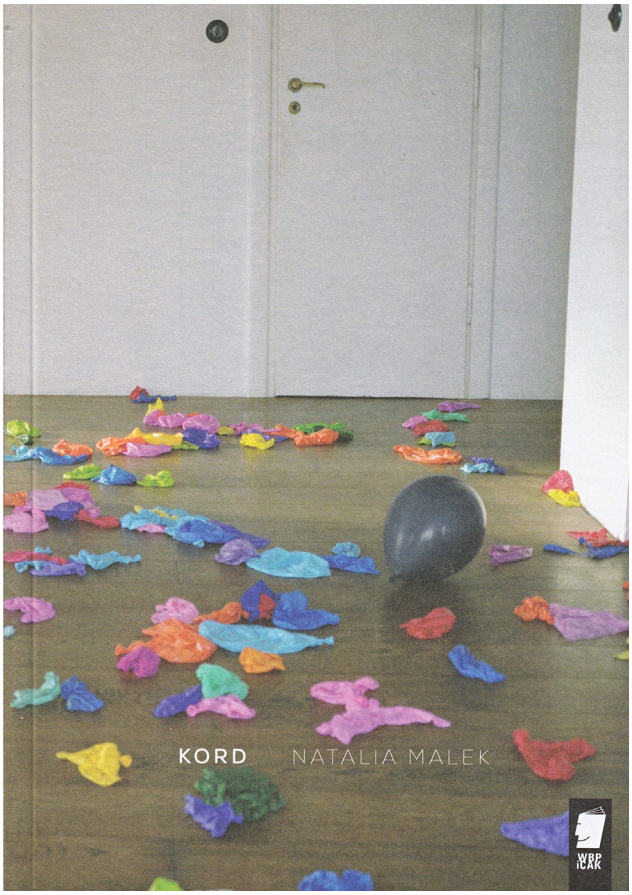

Obálka knihy *Kord*, fot. Anna Grzelewska

Grzelewskou krátce po smrti jejího blízkého přítele. Básně Malkové stejně jako Grzelewskové fotografie mají dojemnou formu a navzájem se doplňují.
V rámci své komerční práce fotografka mnoho let pracovala pro časopis *Kikimora*, kde se naučila pracovat sama, díky čemuž, jak tvrdí, má plnou důvěru v realizaci větších fotografických projektů a obvykle nepotřebuje asistenty. Ačkoli se vyhýbá módní fotografii, protože tvrdí, že se s ní nedokáže přesně ztotožnit a porozumět jí, Grzelewska nedávno realizovala fotografie pro polské vydání *Vogue*, když fotografovala umělkyni Joannu Rajkowsku, kterou si osobně velmi váží.

Julia wannabe

Umělkyně fotograficky zdokumentovala život Julky od jejího narození a prakticky úmyslně práci nad projektem *Julia wannabe* Grzelewska započala během prvních let studia na Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě. Titul projektu souvisí s fenoménem napodobování Madonny mladými jedinci (ang. *Madonna wannabe*), kteří se svým vzhledem snažili přiblížit svému idolu, a přitom zjistili, v čem spočívá její ženskost a jak ji projevovat vlastím způsobem.
Grzelewska hledá zdroje identity ženy, snaží se pojmenovat okamžik, kdy se dívka stává mladou ženou. Nejednoznačnost a úzkostnost této transformace odporuje pop kulturním představám spojených s dětstvím, které je vždycky vnímané jako sladké a nevinné období života. Umělkyně několikrát zdůrazňuje pokřivení vzpomínek z dětství, ve kterých defekty a kazy neexistují.

Fot. Anna Grzelewska, z cyklu *Julia wannabe*

"*Během fotografování Julie jsem se chtěla podívat zejména na období dospívání, není to reportáž, diář nebo rodinné album – jedná se o snahu zachytit universalismus těchto let. Zároveň je to psychologická reinterpretace procesu přenášení – fotografický obraz je výslednicí spojení zkušeností Julie a vzpomínek uložených v mojí paměti.*"[4] vysvětluje Grzelewska.

Fot. Anna Grzelewska, z cyklu *Julia wannabe*

Otevřenost a blízkost vztahu s dcerou měly podstatný vliv na podobu projektu.
„*Dělám ji společníka v těch všech emocích, které jsou pro tento věk těžce vysvětlitelné. Během fotografování jsme spolu, ne vždy si musíme přímo povídat o jejích problémech. Onen společný prostor je pro mě nejúžasnější věc, která mi byla dána jako fotografce*"[5] shrnula Grzelewska.

---

[4] Lens Culture Award: https://www.lensculture.com/articles/anna-grzelewska-julia-wannabe
[5] Stelmach, Monika: Dorastanie jest bolesne, dużo w nim niezrozumienia siebie i świata - wywiad z Anną Grzelewską, Wysokie Obcasy, online - http://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/1,53662,20700348,dorastanie-jest-bolesne-duzo-w-nim-nierozumienia-siebie-i-swiata.html (dostup: 12.04.2019)

Nejstarší fotka, která se nachází v cyklu je ta, kdy Julii bylo deset let. Časem se změnil její přístup k pózování: jako dítě to vnímala jako legraci, což je jasné. Pak se ale bouřila vůči fotografování a stavěla určité hranice, kdy na konci došlo k překlenutí k vědomé spolupráci při vytváření inscenací, ve kterých se stávala fotografickou modelkou své matky.

Julie je vysoká metr osmdesát, dovršila věku plnoletosti a Grzelewska tak uzavřela projekt v usazené formě. Umělkyně stále udržuje způsob dokumentace dalších etap v životě dospívající dcery, nicméně v současné době není rozhodnuta o další budoucnosti či způsobu prezentace pokračování v uvedeném projektu.

Přijetí projektu Julia wannabe bylo většinou vřelé, avšak v Rusku se publikace setkala s výtkou, že projekt nese pedofilní zabarvení. Díky tomu začala v Polsku společenská diskuse na téma použití vlastního dítěte ve světě umění a také velká kritika umělců, respektive jejich sobectví, které vede k realizaci uměleckých projektů, jejichž ústředními objekty jsou děti plné nevědomosti. Anna Grzelewska se tak ujímá slova a začíná psát svou kvalifikační práci na téma vyobrazení nahého dítěte ve fotografii. V roce 2017 díky pozvání od Katarzyny Sagatowské (doktorandka Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě) a Moniky Szewczyk-Wittek během varšavských každotýdenních setkaní projektu *Wszyscy Jesteśmy Fotografami* (česky: *Všichni jsme fotografy*) přednesla téma *Nevinnost nebo*

Fot. Anna Grzelewska, z cyklu *Julia wannabe*

Fot. Anna Grzelewska, z cyklu *Julia wannabe*

skandál, aneb dítě ve fotografii. Diskuse, která vznikla, byla mohutná a zájem o toto téma se tím zdůraznil, což organizátoři vůbec neočekávali. Kromě toho autorky projektu *Všichni jsme fotografy* připravují první svazek knih se stejným názvem, ve kterém vybraní umělci hovoří o tématu diskutovaném během jejich vlastní prezentace – v případě Grzelewské budeme hovořit o zakázané fotografii dítě. Publikace je plánována na podzim 2019.

Monika Szewczyk, Katarzyna Sagatowska, Cezary Kosiński a Anna Grzelewska během setkání v rámci *Wszyscy Jesteśmy Fotografami*, 21. 11. 2016r., fot. Bartek Zaborowski

Polské fotografky pracující s tematikou mateřství a dětství

Mateřství hraje významnou roli v určitém vynucování změny percepce a autokreace v očích matek-fotografek a musíme tak brát do úvahy fakt, že je obtížné připravit se na takovou změnu. Těhotenství a mateřství mnohokrát změnily tempo, průběh a směr jejich fotografické kariéry. Díky tomu se jim dostalo nového pohledu na svět, umění a především sebe ve vztazích s druhými. Níže uvedený výběr současných polských fotografek se opírá o jejich způsob užití vztahu s vlastními dětmi, pozorování procesu dospívaní a také získaní nového pohledu na sebe: nitro a tělo.
Zdá se jako přirozené, že toto pozorování, které se odehrává díky fotografickému médiu, umožňuje zachovat bezpečnou vzdálenost od situace, která je nejen velmi intimní pro umělkyně, ale zároveň je také svým způsobem odhaluje před sebou samými a dovoluje jim zpracovat obtížné situace z vlastního dětství.

Marta Berens

Marta Berens je studentka 4. ročníku Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě, mnohokrát oceněná v mezinárodních fotografických soutěžích (Lens Culture, Magnum Photography Awards) zajímá se zejména o metafyziku a éteričnost ve fotografii. Její projekty se často týkají problematiky etnografie. Berens zpravidla vypráví příběh, ve kterém vyzdvihuje význam vlivu prostoru na postavu a pomíjivost chvil, ve kterých se daná postava nachází.
Umělkyně několikrát záměrně fotografovala svoji dceru Tolu během realizací svých ostatních projektů (například komerčních). Tola pózovala v projektech jako: *Struktura Kryształu* (česky: *Struktura krystalu*) a *Bajka* (česky: *Pohádka*). Je třeba zmínit, že navzdor věku dítěte, holčička bez problému zvládla

Fot. Marta Berens, z cyklu *Struktura krystalu*

roli modelky, což umělkyni pomohlo dostat se do polovičně reálného světa, ve kterém si nejsme jistí, co je skutečné a co je snové. Díky tomuto kouzlu ji Tola vede cestou v čase, aby se vrátila k „bázi moci a vlastního soukromého vesmíru“, který si fotografka vytvořila ve svém podvědomí jako malé děvče. Znepokojivé kouty skryté někde za břečťanem, nevinní jelínci vyplašení vzdáleným hlukem a nebo nevysvětlitelná zářící světýlka uprostřed pokoje – z toho všeho se skládá pohádka, ve kterou by mohla uvěřit právě čtyřletá dívka. Jak Berens, tak i Grzelewska prozkoumávají pomocí fotografického média vlastní emotivitu dětství a adolescence, používají esteticky zajímavé filmové rámce.

U Berens proces sledování je spíše výsledkem než hlavním záměrem, zatímco u Grzelewské je to primární intence.

Fot. Marta Berens, z cyklu *Bajka*

Alicja Brodowicz

Alicja Brodowicz je absolventkou Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě a její projekty většinou obsahují monochromatické barvy. Estetika těchto projektů se podobá fotografiím Michaela Ackermana nebo Andersa Petersena, u kterých si lze na první pohled povšimnout expresivity, dramaturgie nebo stylizace, což vytváří u diváka ambivalentní, avšak silné emoce. Brodowicz vypráví příběhy, které jsou založené na

Fot. Alicja Brodowicz, z cyklu *Learning to Swim*

dynamickém napětí a tím zdůrazňuje mizející čas a pohyb v těchto situacích. Ve svém cyklu *Learning to Swim* (česky: *Učit se plavat)* velmi poetickým způsobem prezentuje rozdíly: mezi pocity dětí a dospělých, mezi rodinným hnízdem a vnějším světem a mezi bezpečnou vodou a pevnou zemí, po které se každý musí naučit někdy chodit. Vývoj samostatnosti dítěti přináší větší sebedůvěru, což působí na zvětšení emotivní vzdálenosti v rámci vztahu s matkou. Brodowicz pomocí fotografie vytváří dojemné černobílé fotografie dcery a také ukazuje propast mezi nimi. Brodowicz i Grzelewska zkoumají stejný faktor – osobní vztah s dcerami. Rozdíl spočívá v tom, že jako by se Brodowicz snažila přijmout mizející čas a pomalé vzdalování dcery, kdežto Grzelewska určitým způsobem sympatizuje s dceřinými problémy a usiluje o vítězství nad ohromnouobavou z přípravy dcery na dospělý život.

Katarzyna Hanusz-Oleksy

Katarzyna Hanusz-Oleksy, studentka 4. ročníku Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě, používá fotografické médium jako autoterapii. Obvykle vytváří cykly týkající se jejího boje s depresí. V souvislosti s mateřstvím vznikl velmi intimní projekt s názvem *Jestem* (česky: *Jsem*),

složený z autoportrétů, ve kterých umělkyně zkoumá sebe po období těhotenství. Podobně jako Brodowicz klade důraz na dynamiku a výraznou formu, což je patrné například také v projektech Jacoba Aue Sobola. Autorka si za svůj nástroj vybrala mobilní telefon, aby nikoliv vědomě používala stereotypních zkrášlovacích filtrů, ale aby ukázala potíže během těhotenství a raného mateřství prostřednictvím naturalistické postprodukce. Většina fotografií dokumentuje nejen její emotivní stavy, ale především ukazují tělesné změny, ke kterým došlo během druhého těhotenství.

Fot. Katarzyna Hanusz-Oleksy, z cyklu *Jestem*

Podobně jako Brodowicz klade důraz na dynamiku a výraznou formu, což je patrné například také v projektech Jacoba Aue Sobola. Autorka si za svůj nástroj vybrala mobilní telefon, aby nikoliv vědomě používala stereotypních zkrášlovacích filtrů, ale aby ukázala potíže během těhotenství a raného mateřství prostřednictvím naturalistické postprodukce. Většina fotografií dokumentuje nejen její emotivní stavy, ale především ukazují tělesné změny, ke kterým došlo během druhého těhotenství.
Hanusz-Oleksy se identifikuje s myšlenkou „Já jsem, protože Ty jsi", která bezpochybně upozorňuje na ženské oběti z různých úrovní: psychologické, sociální, fyzické i jiné, a které jsou důsledkem vstupu do role matky.
Každá žena má schopnost řádně reagovat na takové drastické a nezvratné změny, které se odehrávají v jejím životě. Spojujícím mostem mezi Grzelewskou a Hanusz-Oleksy je specifická autoterapie, kdy pomocí fotografii jsou zpracovány emoce spojené s mateřství, avšak rozdíl spočívá v objektech, díky kterým tato charakteristická autoterapie probíhá. Grzelewska vytváří autoportrét vlastního dospívání pomocí dcery, zatímco Hanusz-Oleksy fotografuje sama sebe. Je to zvláštně zpracovaný, ve formě malířský cyklus černobílých fotografii. Umělkyně se často fotografuje nahá, ukazuje tím specifickou krajinu vlastního těla po těhotenství, ruku v ruce pózuje s novými narozenými lidmi na tomto světě, o které se bude starat a šeptat jim: „Já jsem, protože Vy jste." Její synové si však nejsou vědomi této matčiny myšlenky.

Karolina Ćwik

Karolina Ćwik, studentka 1.ročníku Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě, představuje perspektivu vnímaní mateřství z pohledu matky, respektive jak matka vnímá konkrétně pojem „matka". Zajímavé je, že se projekt týká vlastních matčiných zkušeností. Autorka ve svém projektu ukazuje společenské prvky s určitým dokumentárním odstupem. Převahu zde mají esteticky krásné záběry, ve kterých umělkyně zvěčňuje nesmírně emotivní náboj fotografovaných lidí, avšak odlišně než Grzelewska, která portréty dcery naplňuje vlastními emocemi.
Ćwik vytvořila projekt s názvem *Dobro narodowe* (česky: *Národní dobro*) týkající se charakteristického zákulisí počínajícího mateřství - v němž matka sní jen o pětiminutovém spánku a o čistém oblečení. Dítě neustále vyžaduje pozornost a něhu. Lidé kolem ní se stali odborníky ve výchově cizích dětí. Zde je mateřství zahrnuté nejen do intimní

dimenze vztahu matka-dítě, ale také do společenského projevu rodiny a přátel, kteří vědomě či nevědomě hodnotí, konfrontují a zkoumají matku. Je její pohled (perspektiva na titulní *Národní dobro*) v souladu se zavedeným referenčním bodem vize ideálního mateřství? Ćwik navíc upozorňuje na uvědomění si potřeby seberealizace, která, jak uvádí: „je neustále vyjednávána, velmi často pouze v hlavě matky“. Série *Dobro narodowe* bude vystavována ve Spojených státech jako ocenění v soutěži PDN Emerging Photographer.

Fot. Karolina Ćwik, z cyklu *Dobro narodowe*

Konstancja Nowina-Konopka

Konstancja Nowina-Konopka, absolventka Akademie fotografie v Krakově, studentka 3.ročníku Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě, oceněná v mezinárodní soutěži Lens Culture Student Photography Awards, s velkým nadšením vytváří dokumentární projekty, včetně těch, které se týkají mladých lidí - jako je například *1001*

zlých skutků o dětech z města Zabrze (Horní Slezsko, Polsko), z jejichž „zábavy“ by obyčejným lidem vstávaly vlasy hrůzou na hlavách. Práce na tomto cyklu a následné rozhovory s diváky o výchově dětí ji inspirovaly k vytvoření projektu *Minecraft*, ve kterém při fotografování náctiletého syna hovoří o jeho neobvyklém vstupu do světa dozrávání matky, kde vše záleží na něm, stejně jako v počítačové hře. Umělkyně s určitým odstupem, charakteristickým pro fotografický dokument, vytváří vhodný obraz hry, zatímco její syn je zároveň modelem a účastníkem této sentimentální cesty. Sytost odstínů šedi a specifická statičnost snímků se liší od barevných filmových záběrů různorodých momentů vyplývajících z fotografií od Grzelewské. Nyní se Nowina-Konopka a Grzelewska tematicky pohybují ve svých projektech v období dospívání. Nowina-Konopka umožňuje synovi srovnávání svého dětství s dětstvím své matky, zatímco Grzelewska ve svých fotografiích individuálně konfrontuje emoce.

Fot. Konstancja Nowina-Konopka, z cyklu *Minecraft*

Anna Osetek

Následující umělkyně, absolventka Akademie fotografie, Anna Osetek ve svém cyklu *Zwyczajne życie* (česky: *Obyčejný život*) prezentuje klidnou a zároveň velmi příjemnou realizaci dlouhodobého projektu týkajícího se dokumentace dospívání jejích dětí - Kuby a Kasii. Fotografka s velikou trpělivostí, spontánním a autentickým způsobem dokumentuje své děti a okolí, tím taktéž zachycuje celou expresivitu různých událostí v jednotlivých fotografiích. Vytváří určitý druh bezpečného prostoru, v němž emoce pozitivně ovlivňují další emoce a zdá se, že dramata v něm vůbec neexistují. Od nudy u babičky, přes Kasiin bezzubý úsměv, až po touhu po všem, co se vznáší. Osetek ukazuje celou řadu dětských problémů, které by v myslích dětí měly být vyřešené či zpracované okamžitě a nebo... rozpuštěné v objetí. Je to idyla všednosti, idyla rutiny. Všechny fotografie jsou barevné, spontánně vytvořené pomocí jednoduchého fotoaparátu Yashika a Olympus mju a tedy odrážejí lehkost dětského věku bez zbytečného „přeslazování“, které bývá pro takové fotografie často typické. Fotografie z cyklu od Osetek mohou určitě souviset s myšlenkou romantického dětství a s opravdovými emocemi, které jsou typické pro Grzelewskou, avšak s tím rozdílem, že Grzelewska se zaměřuje na obtížnější momenty dospívání, kdežto Osetek koncentruje svůj zájem na blaženost každodenního života v období dospívání.

Fot. Anna Osetek, z cyklu *Zwyczajne życie*

Fotografčino místo v současné polské fotografie

Pokud bychom se pokusili najít v současné polské fotografii místo Anny Grzelewské, museli bychom zdůraznit, že její umělecká díla jsou ve svém projevu nesmírně osobní a jejich zaměření spočívá na dojmech, na pomíjivosti a vnitřních emocích autorky v kombinaci s emocemi dospívající dcery. Dále pak univerzalismus těchto děl je podstatným aspektem, který zvyšuje jejich dokumentární význam.
Fotografka se zaměřuje na všechny aspekty dětství a adolescence, prolínání spontánních a naturálních fotografií s inscenovanými obrazy vytvořenými společně s dcerou, což dosahuje kvality, která se podobá filmu. Umělkyně, která působí na mezinárodní fotografické scéně, se vyznačuje jedinečností příběhu - je tu jen jedna Julia, přičemž si uvědomuje, jak univerzální toto téma je pro tvůrce i publikum a to bez ohledu na kulturu, ve které byli vychováni.

Fot. Anna Grzelewska, z cyklu *Julia wannabe*

Obrovská emocionalita díla se svou vahou rovná estetickým hodnotám tohoto projektu. V celém svém rozsahu ho charakterizuje nesmírně velká poetika, pohádkovost a zároveň skutečnost neskrytá ve snu a realitě, tady a teď. Umělkyně záměrně vytváří portréty plné detailů, které mohou být stejně jednoduché nebo složité jako problémy, které se zároveň snaží vyřešit v rámci tohoto projektu.
Příběh, na kterém autorka pracovala více než deset let, se samozřejmě v čase proměnil. Především tím, že hlavní postava dospěla – na prvních snímcích je fotografčině dceři deset let, na konci projektu je plnoletá. Jak Grzelewska vzpomíná, existuje dvouleté období, během kterého se Julia nenechala fotografovat, což autorka respektovala. Co se

Fot. Anna Grzelewska,
z cyklu *Julia wannabe*

svou dcerou, fotografie neukazují již změny a dospívání dítěte. Nejnovější fotografie oscilují nejen kolem tématu smyslnosti, ale také erotiky, tak všudypřítomné v tomto období života. Zvláště zajímavá je dynamika této spolupráce mezi matkou a dcerou v rámci jejich vztahu, protože umělkyně jako fotografka, a ne pouze jako její matka, ukazuje erotiku vlastní dcery, dospělé ženy. Umělkyně se ptá: může matka vidět, a jde dále, může fotografovat sexualitu své vlastní dospělé dcery?

týče prvních let dětství Julky, umělkyně fotografuje poněkud primitivnějším, syrovějším způsobem, vlastně zachycuje zajímavé snímky v přirozeném denním režimu své dcery, pozoruje ji každý den.

Pozdější roky dospívání jsou obdobím spolupráce matky a dcery na částečně zinscenovaných fotografiích, které měly větší vliv na konečnou podobu projektu, se kterou se Julka po chvíli začala ztotožňovat.

V okamžiku, kdy dcera dosáhla věku plnoletosti, Grzelewska ukončila práci na projektu, ačkoliv dále fotografuje obě své děti. Projekt týkající se Julky skončil ve fázi dospívání – v současné době Grzelewska fotografuje mládí a dospělost. Vědomě spolupracuje se

Fot. Anna Grzelewska, z cyklu *Julia wannabe*

"*Snímek je mimo záběrem. To, co se děje v hlavě, ve fantazii, v pocitech osoby, která se na to dívá, způsobuje, že to rezonuje s těmito pocity a tvoří subjektivní dojem*", říká umělkyně.

Fot. Anna Grzelewska, z cyklu *Julia wannabe*

Práce Grzelewské nelze nespojit s projekty Sally Mann (*Immediate Family*, *Proud Flesh*), která se také ve fotografii zaměřuje na své okolí a tím co na ni působí (hlavně vlastní rodina). Její projekty jsou mnohdy kontroverzní a dvojsmyslné kvůli vyskytující se nahotě. Možná i proto se Grzelewska vyhýbá prezentaci nahého dítěte a také tělesných znaků dospívající ženy kromě několika výjimek. Nevíme ovšem, jestli však takové fotografie nevznikly. Fotografka je pravděpodobně úmyslně vyřadila ze série. Taktéž můžeme říci, že projekty od Mannové o dospívajících dětech lze vnímat jako voyeurismus kvůli specifickému procesu pozorovaní dětí vlastní matkou. Projekt *Julia wannabe* pomohl prohloubit porozumění vlastní zralosti, dospívání dcery Grzelewské a také zlepšit její vztah s ní.

Fotografování procesu adolescence je poměrně specifický trend, který se vyvíjí

ve světě umění několik let. Samozřejmě většina tvůrců těchto projektů jsou ženy – matky. Fotografování každodenního života může (ale zřejmě nemusí) vypadat zcela odlišně od otcovského pohledu, který jako člověk je kulturně přiřazený k jiným aspektům výchovy dítěte, než je schopnost pochopit a porozumět vlastním emocím.

Z psychologického hlediska by byla podobná série vytvořena otci založená na přenosu emocí, které v dětství prožíváme (ale také potlačujme), velmi zajímavá a možná i kontroverzní.

Obrovský zájem o tematiku vlivu dospívání, zpracovávání vlastních emocí a také o autoterapii s tím spojenou, má značný vliv na výběr tohoto tématu fotografy a jinými vizuálními umělci. Množství příběhů spojených s mateřstvím a dětmi ukazuje, jak je pro umělce důležité, aby pochopili své vlastní emoce. V této práci jsem kromě projektu Anny Grzelewské zmínila také několik projektů polských fotografek, které studují na Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě. Záměrně jsem vynechala obrovské množství podobných českých a slovenských studentských projektů, abych se lépe zaměřila na perspektivu polských matek a žen, která se liší od pohledu zahraničních fotografek. S velkým zájmem budu sledovat další vývoj tohoto trendu a držet krok s neustálými změnami v kultuře a každodenním životě.

Seznam individuálních a společných výstav

Individuální výstavy:

« Julia wannabe » Ostrava Photo, Galerie výtvarného umění v Ostravě, Ostrava, Česko, 2017;
« Julia wannabe » Galerie Žlutá ponorka, Znojmo, Česko, 2013;
« Julia wannabe » Café Amadeus, Muzeum umění Olomouc, Olomouc, Česko, 2013;
« Julia wannabe » OFF Opolski Festiwal Fotografii, Muzeum Śląska Opolskiego, Opole, Polsko, 2013;

Společné výstavy:

Made in Opava, Muzeum Historii Katowic, Katowice, 2019;
« Julia wannabe » v ramci « Imago » (společné s Zuzou Krajewskou), Muzeum Słowa Polskiego, Warszawa 2016;
25 let Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě, Dům umění, Opava, 2015, Mesiac fotografie, Galéria Médium, Bratislava, 2015;
Fotofestiwal 2015/ International Festival Of Photography, Lódź, Polsko, 2015;
Hyères 2014 / 29e Festival International De Mode &De Photographie, Hyeres, Francie 2014;
Jeunes Photographes, Galerie Le Lac Gele, Nimes, Francie, 2013;
Prague Photo 2012, Praha, 2012;
Prague Photo in London, Czech Olympic House in London, Londýn, Velká Británie, 2012;
« Fragile Goods », International Festival of Photography, Muzeum Sztuki Współczesnej, Wrocław, Polsko, 2012;
« I, You, We » Dum Umeni, Opava; Galeria Opera, Národni divadlo moravskoslezské, Ostrava;
International Festival of Photography, Galeria FF, Lodž, Polsko, 2012;
Frame Contest Exhibition, Leica Gallery, Prague Czech Republic; Month of Photography Bratislava, Slovensko, 2012.

Jmenný rejstřík

Ackerman, Michael: 25
Barthes, Ronald: 38
Berens, Marta: 9, 24, 25
Birgus, Vladimir:
Brodowicz, Alicja: 8, 25, 26, 27, 28
Cameron, Julia Margaret: 8
Carroll, Lewis: 8
Ćwik, Karolina: 9, 28, 29
Gołuch, Krzysztof: 38
Grygiel, Marek: 38
Grzelewska, Anna: 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38
Hanusz-Oleksy, Katarzyna: 8, 26, 27, 28
Higonnet, Anne: 16
Hine, Lewis: 8
Jarzyna, Grzegorz: 19
Kalwat, Katarzyna: 19
Kosiński, Cezary: 11, 13, 23
Krajewska, Zuza: 36
Libera, Zbigniew: 17,
Madonna: 20
Mann, Sally: 34
Malek, Natalia: 19, 20
Mazur, Adam: 38
Nijakowski, Leon: 16
Nowicka, Agata: 17
Nowicki, Wojciech: 38
Nowina-Konopka, Konstancja: 9, 29, 30
Osetek, Anna: 8, 31
Petersen, Anders: 25
Rajkowska, Joanna: 20
Rosenblum, Naomi: 38
Sagatowska, Katarzyna: 22, 23
Sander, August: 8
Sarata, Natalia: 38
Sobol, Jacob Aue: 27
Sontag, Susan: 38
Starzec, Paweł: 38
Stelmach, Monika: 11, 21
Szewczyk-Wittek Monika: 22, 23
Toczyński, Franciszek: 12
Zaborowski, Bartek: 23

Seznam literatury

BARTHES, Ronald: Światło obrazu. Uwagi o fotografii, KR, Warszawa, 1996.
GOŁUCH, Krzysztof: Polské dokumentární fotografky po roce 2000: diplomová práce 2013, Institut tvůrčí fotografie SU, Opava 2013.
GRZELEWSKA, Anna: Nahé dítě v současné fotografii: bakalářská práce, Institut tvůrčí fotografie SU, Opava 2015.
HIGONNET, Anne: Pictures of Innocence: The History and Crisis of Ideal Childhood, Thames and Hudson, London 1998.
MANN, Sally, PRICE Reynolds: Immediate Family, Aperture, New York, 1992.
MALEK, Natalia, Kord, WBPiCAK, Poznań, 2017
MAZUR, Adam a GRYGIEL, Marek: Nowi dokumentaliści, Centrum Sztuki Współczesnej, Zamek Ujazdowski, Warszawa 2006.
NIJAKOWSKI Lech M.: Pornografia. Historia, znaczenie, gatunki, Iskry, Warszawa 2010.
NOWICKI Wojciech: Dno oka. Eseje o fotografii, Czarne, Wołowiec, 2010.
ROSENBLUM, Naomi: Historia fotografii światowej, Baturo Grafis Projekt, Bielsko-Biała, 2005.
SARATA, Natalia: Herstoryczki - praca zbiorowa, Fundacja Przestrzeń Kobiet, Kraków, 2016.
SONTAG, Susan: O fotografii, Karakter, Kraków, 2009.
SONTAG, Susan: S bolestí druhých před očima, Paseka, Praha, 2011.
STARZEC, Paweł: Być jak Julia - wywiad z Anną Grzelewską, Kikimora, online: https://kikimora.com/byc-jak-julia/ (dostup: 12.04.2019).
STELMACH, Monika: Dorastanie jest bolesne, dużo w nim niezrozumienia siebie i świata - wywiad z Anną Grzelewską, Wysokie Obcasy, online - http://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/1,53662,20700348,dorastanie-jest-bolesne-duzo-w-nim-nierozumienia-siebie-i-swiata.html (dostup: 12.04.2019)